



2 JAAR ABORTUSPROTOCOL IN VLAANDEREN

Het abortusprotocol loopt al meer dan 2 jaar. Dankzij de goede respons van de dierenartsen en veehouders is dit programma, dat gefinancierd wordt door het FAVV, uitgegroeid tot een succes. In 2010 en 2011 werden meer dan 9000 abortussen onderzocht bij DGZ-Vlaanderen. Het huidige abortusprotocol leidde tot een verdubbeling van het aantal onderzochte abortussen ten opzichte van de voorgaande jaren. – *Hans Van Loo, DGZ-Vlaanderen*

Tot voor 2010 hanteerde ons land een zeer strikte opvolging voor brucellose. Elk aangekocht rund moest – afhankelijk van de leeftijd – getest worden op brucellose, net als alle geïmporteerde dieren. Daarnaast werden melkveebedrijven op regelmatige basis getest aan de hand van tankmelkonderzoek. In de winter werden vleesveebedrijven gescreend via bloednames. Ook toen was er reeds een verplichting om elke abortus te laten onderzoeken op brucellose, maar de respons hierop was eerder beperkt. Omdat België in 2010 al enkele jaren brucellosevrij was (sinds 2003), werd beslist om de intensieve monitoring te heroriënteren. Het resultaat was een nieuw risicogebaseerd programma, waarbij binnenlandse verhandelde dieren enkel nog steekproefgewijs werden getest. Dit gold ook voor geïmporteerde runderen uit brucellosevrije landen, maar de verplichting voor brucellose-onderzoek bij elke import uit risicolanden bleef nog steeds bestaan. Door de recente uitbraak van brucellose is het aankoop-

onderzoek voor alle dieren ouder dan 18 maanden echter eveneens weer tijdelijk verplicht. De winterscreening focuste zich sinds 2010 vooral op de bedrijven die dieren hadden geïmporteerd uit risicolanden, maar ook op rundveebedrijven die geen abortussen hadden aangegeven.

Abortusprotocol

De belangrijkste pijler van de nieuwe brucellose-opvolging is het vernieuwde abortusprotocol. Abortus is immers het belangrijkste verschijnsel van een brucellose-infectie bij het rund. Om de melding en analyse van verwerpingen te stimuleren, werd beslist om een breed pakket van analyses aan te bieden. Het FAVV zorgde voor de volledige financiering van deze analyses. Ook de ophaling van de geaborteerde vruchten op het bedrijf werd door het FAVV gefinancierd, zodat dit enkel voordelen opleverde voor de veehouder en zijn bedrijfsdierenarts. Al in 2010 bleek het

abortusprotocol een prima instrument om brucellose te detecteren. Ook dit jaar werd de eerste haard bij de uitbraak van brucellose in de provincie Namen gevonden, dankzij analyses uitgevoerd naar aanleiding van een verwerping.

Neospora en BVD

Uit de onderzoeken binnen het abortusprotocol, blijkt dat *Neospora caninum* in Vlaanderen de belangrijkste oorzaak is van abortus bij runderen (figuur 1). Eén op de 5 van alle verwerpers in Vlaanderen vertoont antistoffen tegen deze parasiet en is dus – meestal levenslang – besmet. Niet alle koeien die met neospora besmet zijn, zullen ook effectief door neospora verwerpen, maar ze maken wel 3 tot 7 keer meer kans op een abortus ten opzichte van een niet-besmet rund. Om foetale letsels ten gevolge van neospora aan te tonen, werd in 2010-2011 naast het serologisch onderzoek op de moederdieren eveneens weefselonderzoek op de geaborteerde foetussen verricht. Op die manier kon men in meer dan 13% van alle onderzochte gevallen vaststellen dat het moederdier antistoffen vertoonde én dat de foetus ook effectief aangetast was door de parasiet. Daarnaast bleek dat meer dan 4% van alle onderzochte foetussen positief waren bevonden voor BVD. Bovendien was 49% van alle moederdieren positief op antistoffen tegen BVD. Bij BVD is het echter wel zo dat dieren na vaccinatie positief kunnen testen op antistoffen, maar uit de anamneseformulieren van het abortusprotocol kwam naar voren dat meer dan 20% van alle moederdieren niet gevaccineerd was. Dit wil dus zeggen dat op zijn minst 1 op de 5 van de verworpen runderen – al dan niet recent – in contact is geweest met het BVD-wildvirus. Het belang van BVD en neospora bij abortus wordt

aan om permanente dragers op te sporen en zo snel mogelijk te verwijderen (door euthanasie of door deze dieren af te voeren naar het slachthuis). Een goede monitoring hierbij is eveneens noodzakelijk. Voor neospora moet, vooral aan de hand van een selectief kweekprogramma, het aantal positieve nieuwgeboren vaarskalveren beperkt worden. Positieve familielijnen moeten op termijn worden opgeruimd, terwijl men negatieve lijnen moet opwaarderen (duurder sperma, geseekt vrouwelijk sperma, inplanten embryo's). Hoewel de rol van de hond in de overdracht

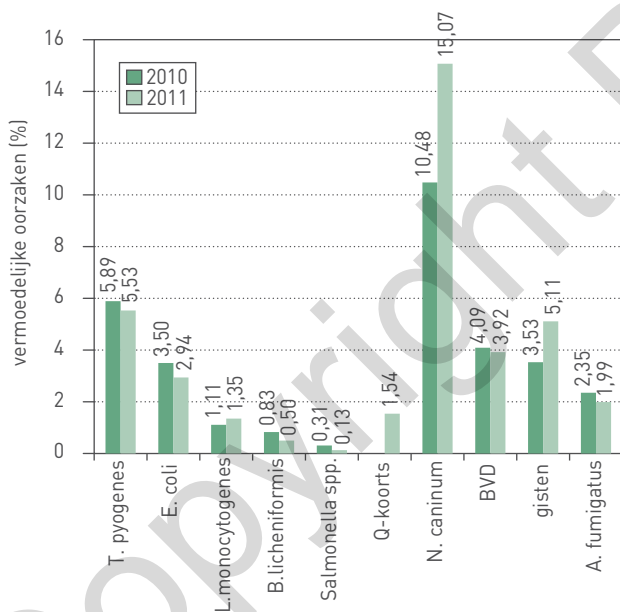
.....
Uit de onderzoeken binnen het abortusprotocol blijkt dat *Neospora caninum* de belangrijkste oorzaak is van abortus bij runderen.

van neospora minder van belang is ten opzichte van de overdracht van moeder naar kalf tijdens de dracht, is het toch belangrijk om erop te letten dat je hond geen toegang heeft tot de afkalfstal en hij geen nageboortes kan opeten.

Sporadisch voorkomende bacteriële oorzaken

Uit het bacteriologisch onderzoek van de verworpen foetussen kwamen in 2010 en 2011 geregeld bepaalde minder belangrijke kiemen naar boven (figuur 1). Vaak zijn deze bacteriën voor volwassen runderen van weinig belang, maar onder invloed van een gedaalde algemene immuniteit (bijvoorbeeld ten gevolge van BVD, leverbot, seleniumgebrek ...) kan het wel zijn dat ze de weg vrij hebben naar de drachtige baarmoeder en daar de foetus aantasten. Deze foetus is niet, of toch meestal veel minder dan een volwassen dier, in staat om tegen zulke infecties weerstand te bieden, waardoor sterfte en abortus mogelijk worden. Frequentie isolatie van dergelijke kiemen uit geaborteerde foetussen kan dus eventueel wijzen op een andere onderliggende oorzaak die de algemene weerstand heeft aangetast. De meest geïsoleerde kiem is *Trueperella pyogenes* (tot voor kort bekend als *Arcanobacterium pyogenes*). Deze bacterie kon in meer dan 5% van alle abortusgevallen als vermoedelijke oorzaak worden aangeduid. Het is een omgevingskiem die bij veel dieren ook tot de gewone flora van huid en slijmvliezen behoort. Ook deze bacterie kan zich doorzetten bij een gedaalde weerstand, maar daarnaast staat ze ook gekend als primaire pathogene abortusverwekker. Heel vaak kan abortus door *Trueperella pyogenes* echter gelinkt worden aan een beschadigde huid of slijmvliezen. Om dit te vermijden, zijn een goed koecomfort (bijvoorbeeld zachte ligbedden), een optimaal staklimaat, een strikte schurftbestrijding en een uitgebalanceerde voeding primordiaal. Daarnaast is deze kiem bij rundvee bekend als de etterbacterie. Wanneer een abces (kniebui, dikke hakken, onderhuidse abcessen ten gevolge van schuren door schurft) openbreekt, ontstaat een sterk toegenomen besmetting van de omgeving en van koppelgenoten. Het aantal kiemen op de huid en de slijmvliezen van de moederdieren neemt daardoor toe, waardoor de kans op besmetting van de foetussen sterk vergroot. Andere minder frequent vastgestelde bacteriële oorzaken van abortus in 2010-2011, waren Q-koorts (1,5%), listeriose (1,25%) en salmonella (0,21%).

Hoewel een groot deel van de abortussen bij runderen het gevolg is van niet-infectieuze oorzaken (genetische afwijking, stofwisselingsstoornis ...) kon dankzij het abortusprotocol – waar enkel de belangrijkste infectieuze oorzaken onderzocht worden – in ongeveer 45% van de gevallen een (vermoedelijke) diagnose



Figuur 1 Vermoedelijke oorzaken van abortus bij runderen in 2010 en 2011 - Bron: DGZ-Vlaanderen

nog duidelijker wanneer we kijken naar de bedrijven die de afgelopen 2 jaar 5 of meer abortusgevallen hebben laten onderzoeken. Daaruit blijkt immers dat meer dan 20% van deze 245 beslagen op zijn minst één BVD-positieve foetus had. Bij 44% van deze bedrijven was minstens 15% van de onderzochte abortussen vermoedelijk te wijten aan neospora en meer dan 8% van deze beslagen had te maken met een combinatie van BVD en neospora. Hieruit blijkt dat een doordachte aanpak van BVD en neospora van groot belang is. In het geval van BVD komt het erop

worden gesteld. Bedrijven die meerdere abortussen binnenbrachten voor analyse, maakten ook een grotere kans op een correcte diagnose. Hieruit blijkt toch dat het laten verrichten van onderzoek vanaf de eerste abortus een mogelijk bedrijfsprobleem kan blootleggen. Verwerpingen insturen voor analyse loont dus wel degelijk en bovendien is het een must voor een preventieve ziekteaanpak.

Aanpassingen abortusprotocol

Door het grote succes van het abortusprotocol besliste men begin dit jaar om enkele onderzoeken, die minder relevant zijn voor het stellen van de diagnose van een abortus, te schrappen uit het standaardprotocol. Echter, dankzij de flexibiliteit van het programma is het wel mogelijk om andere (opkomende) ziekten op te volgen en in kaart te brengen. Zo werden in 2012 in Vlaanderen binnen het abortusprotocol reeds meer dan 500 kalveren onderzocht op het Schmallenbergvirus.



Dankzij de flexibiliteit van het abortusprotocol is het mogelijk geworden om ook het Schmallenbergvirus te onderzoeken.

Begeleiding abortusprobleembedrijven

Voor bedrijven met een specifieke abortusproblematiek voorziet het abortusprotocol eveneens in de mogelijkheid van bedrijfsbezoeken door de abortusdierenarts van DGZ. De bedrijfsdierenarts kan deze bezoeken – die eveneens gefinancierd worden door het FAVV – aanvragen bij DGZ. Tijdens deze bezoeken worden de problemen op een rijtje gezet. Samen met de veehouder en de dierenarts bekijkt de dierenarts van DGZ, eventueel na een aantal extra analyses, wat de mogelijke oorzaken zijn en welke de mogelijke behandelingen- en preventiemaatregelen kunnen zijn. Aangezien abortus bij het rund een zeer complex probleem is, is het echter niet steeds mogelijk om tot een duidelijke diagnose te komen. Dit blijft dan ook één van de grootste uitdagingen in de diergeneeskunde. ■